

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЛІСІВНИЦТВА
НПІ «ЗАЧАРОВАНИЙ КРАЙ»**

«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»

**VI Всеукраїнська науково-практична
інтернет-конференція
(м. Ужгород, 21-23 травня 2025 р.)**

**Ужгород
2025**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЛІСІВНИЦТВА
НПП «ЗАЧАРОВАНИЙ КРАЙ»**

«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»

**VI Всеукраїнська науково-практична
інтернет-конференція
(м. Ужгород, 21-23 травня 2025 р.)**

**Ужгород
2025**

УДК 502.3(477)+5 8.4(063)

C76

Стан і перспективи природокористування в сучасних умовах: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Ужгород, 21-23 травня 2025 року). Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2025. 80 с. ISBN 978-617-8321-88-8

У збірнику подані праці, що висвітлюють стан і перспективи природокористування в Україні з урахуванням засадничих вимог сталого розвитку й охоплення основних напрямів збереження, раціонального використання та відтворення лісових та земельних ресурсів. Наголошується на підтримці збалансованого природокористування, екологічного потенціалу лісів і можливого його підвищенні.

Рекомендується для використання науковцям, студентам природоохоронних спеціальностей, лісівникам, спеціалістам землевпорядкування, кадастру земель.

Редакційна колегія: к.б.н. Потіш Л.А., к.с.-г.н. Кічура В.П., к.т.н. Калинич І.В., к.б.н. Мигаль А.В., к.с.-г.н. Кічура А.В., к.с.-г.н. Задорожний А.І., к.с.-г.н. Чепур С.С., к.б.н. Шарга Б.М., к.с.-г.н. Шишканинець І.Ф., PhD. Кополовець Я.М.

Технічний редактор: інж. М.Ф. Тофелюк

*Рекомендовано до друку та опублікування
Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 7 від 30 червня 2025 року)
Редакційно-видавничою радою ДВНЗ «УжНУ»
(протокол № 6 від 25 червня 2025 року)*

Матеріали наведені в авторській редакції.
Редколегія не несе відповідальність
за достовірність поданих авторами відомостей

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «Облік та використання природних ресурсів».....	5
Тофелюк М.Ф., Задорожний А.І.	5
СОРИМЕНТНА СТРУКТУРА МОДРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ (<i>LARIX DECIDUA</i> MILL.) В НАСАДЖЕННЯХ ЛІСНИЦТВА ІМ. ТОМАЩУКА ВЕЛИКОБИЧКІВСЬКОГО НАДЛІСНИЦТВА ФІЛІЇ «КАРПАТСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС» ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ»	
СЕКЦІЯ «Раціональне лісокористування»	11
Ткачук О.Л., Герасимчук О.П.	11
ГЛИБОКА ПЕРЕРОБКА ХВОЇ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ — РЕСУРСООЩАДНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ ТЕКСТИЛЬНОЇ ГАЛУЗІ	
СЕКЦІЯ «Перспективи лісовідновлення за сучасних економічних умов».....	16
Румянцев М.Г., Даниленко О.М.	16
ВПЛИВ СКЛАДУ СУБСТРАТУ В КОНТЕЙНЕРАХ НА ПОКАЗНИКИ РОСТУ СІЯНЦІВ ТА ЛІСОВИХ КУЛЬТУР ДУБА ЗВИЧАЙНОГО У ПІВДЕННО-СХІДНІЙ ЧАСТИНІ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ	
Шпарик Ю.С.	22
ОСОБЛИВОСТІ ЛІСОВІДНОВЛЕННЯ ЯЛИННИКІВ (<i>Picea abies</i> <i>H.Karst.</i>) УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ, ЦО ВСИХАЮТЬ	
СЕКЦІЯ «Охорона і захист лісів».....	30
Шарга Б.М., Калитич М.В., Новицька Л.І.	30
ГРИБИ-ДЕСТРУКТОРИ ДЕРЕВИНИ В С. НИЖНІ ВОРОТА ТА ПРИЛЕГЛИХ ЛІСАХ	
СЕКЦІЯ «Збереження біорізноманіття та безпека довкілля в контексті антропогенних і кліматичних змін».....	35
Лях І.В.	35
ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ В УМОВАХ НПІ «СКОЛІВСЬКІ БЕСКИДИ»	

Мельник О.В.	39
РАРИТЕТНА СКЛАДОВА БІОРИЗНОМАНІТТЯ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «ГОРГАНИ»	
Химич Е.О.	42
ЕПІФІТНІ ЛИШАЙНИКИ МАСИВУ ВЕЛИКИЙ ДІЛ (НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ЗАЧАРОВАНИЙ КРАЙ») ЯК ЕЛЕМЕНТ СВІТОВОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО	
СЕКЦІЯ «Інформаційні технології в природокористуванні»	46
Котубей І.В.	46
ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ SMART (SPATIAL MONITORING AND REPORTING TOOL) В НПП «ЗАЧАРОВАНИЙ КРАЙ»	
СЕКЦІЯ «Природно-заповідний фонд карпатського регіону: сучасний стан та перспективи розвитку»	51
Шишканинець І.Ф.	51
МОНІТОРИНГОВІ ДІЛЯНКИ ДОСЛІДЖЕНЬ У НПП «ЗАЧАРОВАНИЙ КРАЙ»	
Лутак В.В.	56
ОХОРОНА, ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ВОДНО- БОЛОТНОГО УГІДДЯ МІЖНАРОДНОГО ЗНАЧЕННЯ РАМСАРСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ, БОЛОТА ЧОРНЕ БАГНО НПП «ЗАЧАРОВАНИЙ КРАЙ»	
Тюх Ю. Ю., Нірода Т. М., Бобик Т. М.	62
ВОДНІ ТА ВОДНО-БОЛОТНІ УГІДДЯ НПП «СИНЕВИР»	
Приймич О.О., Кічура А.В.	68
ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ ЗАКАЗНИКА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ «ПОТІК ОСА»	
Кічура А.В., Кічура В.П.	74
ДИНАМІКА ЛІСОВОГО ПОКРИВУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ЗАЧАРОВАНИЙ КРАЙ» ЗА 2011-2021 РОКИ	

УДК 630*5+630*2

ДИНАМІКА ЛІСОВОГО ПОКРИВУ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ЗАЧАРОВАНИЙ КРАЙ» ЗА 2011- 2021 РОКИ

Кічура А.В., Кічура В.П.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

anastasia.kichura@uzhnu.edu.ua;

volodimir.kichura@uzhnu.edu.ua

Анотація. Здійснено аналіз головних параметрів лісового покриву національного природного парку «Зачарований край» у контексті оцінки динаміки змін показників деревостанів за період 2011-2021 років. Установлено, що за цей період в лісовому покриві відбулися переважно позитивні зміни, як-от: нагромадження загального запасу в деревостанах твердолистяного господарства (244,31 тис. куб. метрів або 12,27%), зокрема букових (243,24 тис. куб. метрів або 12,22%); збільшення частки цього запасу в групі віку стиглих і перестійних насаджень. Акцентовано, що такі зміни сприяють формуванню насаджень відповідно до вимог їх зростання в природно-заповідному фонді. Звернено увагу й на можливий негативний вплив для формування лісового покриву Парку наявними там похідними деревостанами з ялини європейської.

Ключові слова: лісівничо-таксаційні показники; формування насаджень; загальний запас; кадастрові форми обліку.

Вступ. Відомим є, що найбільш оптимальне виконання окремими лісовими насадженнями та й лісовим покривом у цілому природоохоронної ролі насамперед забезпечується безперервністю їх функціонування на одній і тій же території. Водночас, виконання екологічних функцій лісостанами, особливо природно-заповідного фонду, у повній мірі залежить від їхнього рівня відповідності еколого-лісівничим характеристикам та показникам в оптимальних межах [1]. Серед найважливіших показників і характеристик лісового покриву є встановлення його загальної площі з виділенням вкритих лісовою рослинністю земель, інформація про розподіл укритої лісовою рослинністю площі та наявних на ній загальних запасів

за переважаючими породами, лісівничо-таксаційна характеристика деревостанів, типологічна приналежність та вікова структура лісів тощо. І тут принагідно наголосити, що цей обширний масив достовірної інформації про лісові насадження та лісовий покрив загалом забезпечує ВО «Укрдержліспроєкт». Аналіз наданих характеристик і показників лісового покриву дає змогу оцінювати його стан як у цілому, так і в межах конкретного об'єкта, що, в свою чергу, дає можливість визначати стратегію і тактику господарювання в лісах тепер і на перспективу.

Мета дослідження – надати узагальнену характеристику лісового покриву національного природного парку «Зачарований край» та оцінити його динаміку за 10-ти річний період.

Матеріали й методи. Характеристику лісових насаджень отримано за даними державного лісового кадастру станом на 01.01.2011 та 01.01.2021 років й іншими матеріалами лісовпорядкування. Застосовані методи: лісівничий, лісівничо-таксаційний, порівняння. Дослідження здійснювалось на лісових землях, де проводилось базове лісовпорядкування (2011 рік), без врахування розширення меж національного парку.

Результати. Дотримання методичних вимог при порівнянні за різні роки показників і характеристик як лісового покриву в цілому, так і його складових елементів можна забезпечити однаковістю загальної площі цього покриву в роки, що порівнюються. З огляду на це, за основу прийнята загальна площа лісового покриву станом на 2011 рік, яка була ще до розширення об'єкту дослідження. Визначена без врахування розширення меж загальна площа Парку становить 6101 гектар, з якої 5458,2 гектара є лісовими землями (ці показники приймаються незмінними за період 2011-2021 років) [2, 3].

Результати аналізу на встановлення динаміки показників площі, з акцентуванням на вкриті лісовою рослинністю землі, наведено в таблиці 1, а на визначення динаміки показників загального запасу деревостанів – у таблиці 2.

В цілому, частка земель вкритих лісовою рослинністю у НПП «Зачарований край» є високою і складає 97% загальної площі лісових ділянок (табл. 1) [2, 3]. Позитивні зміни в

розподілі площі деревостанів за групами віку спостерігаються в середньовікових та пристиглих насадженнях твердолистяних порід. Відбулось збільшення їх площі на 74,5 та 53,8 га за рахунок деревостанів молодших груп віку переважно з бука лісового (*Fagus sylvatica* L.), у середньовікових на 60,6, а пристиглих на 53,8 га. В наступних ревізійних періодах очікується значне збільшення частки пристиглих та стиглих деревостанів, що й у подальшому сприятиме нарощенню екологічного потенціалу лісів. Водночас, вимагає уваги й збільшення на 193,6 га площі стиглих і перестійних деревостанів ялини європейської (*Picea abies* (L.) Karst), котрі є похідними та в цьому віці можуть піддаватись деградації найбільше, частково чи повністю втрачаючи захисні функції. Загалом же похідні ялинники займають 7,1% від вкритих лісом земель.

Якщо динаміка змін за площею майже відсутня чи фіксується несуттєвою (в межах 0,21%), то зміни в нагромадженні загального запасу, що й очікувалось, є значними. Всього за 10-ти річний період загальний запас зріс на 281,54 тис. куб. метрів або на 14,14% (табл. 2). Найбільша частка зростання припадає на твердолистяне господарство – 244,31 тис. куб. метрів або 12,27%, а в його межах на букові деревостани – 243,24 тис. куб. метрів або 12,22%.

Проявляється позитивна тенденція збільшення запасів у групі віку стиглих і перестійних деревостанів із бука лісового – на 8,2 тис. куб. метрів. Водночас, збільшення у цій же групі на 96,92 тис. куб. метрів запасу похідних ялинників засвідчує, що за не вжиття відповідних заходів, очікується загроза негативних проявів формування лісового покриву.

Таблиця 1

**Розподіл площ вкритих лісовою рослинністю земель НПП
 «Зачарований край» за лісоутворювальними породами та
 групами віку**

Основні лісотвірні породи в межах господарств	Площа вкритих лісовою рослинністю земель станом на 1 січня 2011 року та 1 січня 2021 року, га									
	Молодняки		Середньо- вікові		Пристиглі		Стиглі і перестійні		Усього	
	2011	2021	2011	2021	2011	2021	2011	2021	2011	2021
Хвойне разом (ялина)	4,9	3,0	115,5	110,6	241,0	53,2	18,8	212,4	380,2	379,2
Твердолистяне разом	607,9	475,8	3729,2	3803,7	87,3	141,1	480,1	482,4	4904,5	4903,0
у т.ч. дуб	13,5	-	3,2	16,7	-	-	-	-	16,7	16,7
бук	593,6	475,8	3721,7	3782,3	87,3	141,1	476,3	478,6	4878,9	4877,8
ясен	0,8	-	2,3	3,1	-	-	-	-	3,1	3,1
клен	-	-	1,4	1,0	-	-	-	-	1,4	1,0
акація	-	-	0,6	0,6	-	-	3,8	3,8	4,4	4,4
М'яколистяне разом (береза)	1,6	1,6	-	-	0,4	-	-	0,4	2,0	2,0
Інші деревні породи	46,2	28,5	5,1	14,3	2,3	2,3	0,1	-	53,7	45,1
у т.ч. горіх	-	-	2,4	2,4	2,3	2,3	-	-	4,7	4,7
горобина	-	-	-	-	-	-	0,1	-	0,1	-
каштан їстівний	-	-	2,7	2,7	-	-	-	-	2,7	2,7
псевдотсуга	46,2	28,5	-	9,2	-	-	-	-	46,2	37,7
Усього:	660,6	508,9	3849,8	3928,6	331,0	196,6	499,0	695,2	5340,4	5329,3

Таблиця 2

**Розподіл запасів вкритих лісовою рослинністю земель НПП «Зачарований край»
за лісоутворювальними породами та групами віку**

Основні лістові породи в межах господарств	Загальний запас деревостанів станом на 1 січня 2011 року та 1 січня 2021 року, тис. куб. метрів											
	Молодняки		Середньовікові		Пристігли		Стиглі і перестиглі		Усього		різниця	різниця
	2011	2021	різниця	2011	2021	різниця	2011	2021	різниця	2011		
Хвойне разом (ялина)	0,26	0,28	+0,02	17,76	26,03	+8,27	93,3	23,15	-70,15	7,21	+96,92	153,59
Твердолистяне разом	69,64	74,34	+4,7	1593,81	1800,46	+206,65	35,23	59,86	+24,63	164,12	+8,33	2107,11
У т.ч. дуб	1,96	-	-1,96	0,69	3,35	+2,66	-	-	-	-	-	3,35
бук	67,52	74,34	+6,82	1592,11	1795,7	+203,59	35,23	59,86	+24,63	163,6	+8,2	2101,7
ясен	0,16	-	-0,16	0,64	1,03	+0,39	-	-	-	-	-	1,03
клен	-	-	-	0,32	0,3	-0,02	-	-	-	-	-	0,3
акація	-	-	-	0,05	0,08	+0,03	-	-	-	0,52	+0,13	0,57
М'яколистяне разом (береза)	0,04	0,13	+0,09	-	-	-	0,08	-	-0,08	-	0,1	0,23
Інші деревні породи	8,32	7,46	-0,86	0,94	3,83	+2,89	0,27	0,31	+0,04	0,01	-	11,6
У т.ч. горіх	-	-	-	0,39	0,47	+0,08	0,27	0,31	+0,04	-	-	0,78
горобина	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,01	-	-
каштан істівний	-	-	-	0,55	0,72	+0,17	-	-	-	-	-	0,72
псевдотсуга	8,32	7,46	-0,86	-	2,64	+2,64	-	-	-	-	-	10,1
Усього:	78,26	82,21	+3,95	1612,51	1830,32	+217,81	128,88	83,32	-45,56	171,34	+105,34	2272,53
												+281,54

Висновки. В цілому, зміни, що відбулися в лісовому покриві за період розгляду є позитивними та сприяють якісному формуванню насаджень природно-заповідного фонду.

За 10-ти річний період загальний запас зріс на 281,54 тис. куб. метрів або на 14,14%. Найбільша частка зростання припадає на твердолистяне господарство – 244,31 тис. куб. метрів або 12,27%, в тому числі на букові деревостани – 243,24 тис. куб. метрів або 12,22%. Таке збільшення загального запасу засвідчує про висхідне формування продуктивних насаджень.

Сприятливою зміною виявилось і збільшення загального запасу в групі віку стиглих та перестійних букових деревостанів, яке становить наразі незначну (8,2 тис. куб. метрів) величину, проте, вона вказує на започаткування процесу розвитку цих деревостанів, у котрих із настанням природної стиглості проявляються ознаки різновіковості, що є ключовим для формування лісового покриву природно-заповідного фонду.

Із несприятливого впливу на формування лісового покриву спостерігається тільки один – наявність похідних деревостанів із ялини європейської, динаміка площ і запасів яких у цілому за період розгляду виявилась майже незмінною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кічура В. П., Кічура А. В. Шляхи вдосконалення лісогосподарської діяльності в зоні розташування Карпатського біосферного заповідника. Наукові записки Державного природознавчого музею. Львів, 2004. Т. 20. С. 59 – 63.
2. Державний лісовий кадастр НПП «Зачарований край» станом на 1 січня 2011 року / ВО «Укрдержліспроект». Ірпінь, 2011.
3. Державний лісовий кадастр НПП «Зачарований край» станом на 1 січня 2021 року / ВО «Укрдержліспроект». Ірпінь, 2021.

Наукове видання

**«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

VI Всеукраїнська науково-практична
інтернет-конференція
(м. Ужгород, 21-23 травня 2025 р.)

*Матеріали наведені в авторській редакції.
Редколегія не несе відповідальність
за достовірність поданих авторами відомостей*

Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Формат 60х84/16.
Ум.друк.арк. 4,65. Обл.вид.арк. 3,06.
Зам. № 100. Наклад: 100 прим.

Оригінал-макет виготовлено
в редакційно-видавничому відділі ДВНЗ «УжНУ».
88000, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89.
E-mail: dep-editors@uzhnu.edu.ua

Видавництво УжНУ «Говерла».
88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.
*Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т № 32 від 31 травня 2006 року*

*Віддруковано: «ТАКИБУК», 65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1.
E-mail: mailbox@takibook.od.ua*

ISBN 978-617-8321-88-8

